

1983

DEN NATIONALE SCENE

1984

KETIL BJØRNSTAD

ILDLANDET

En musical om bohemen Schjanders
eventyrlige reise til Patagonia

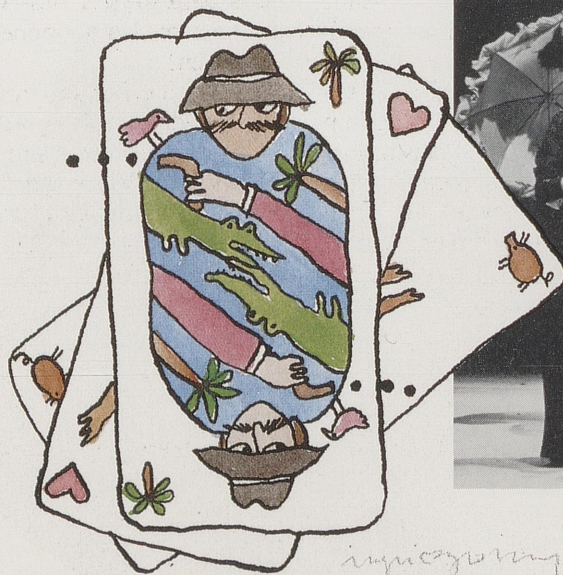
STORE SCENE

AMELI'S SANG

KOM TIL MEG, KOM TIL MEG, SE PÅ MEG
KOM, VÆRSÅGO', BARE SE PÅ MEG
JEG STÅR BESTANDIG VED SAMME STI
ROPER TIL ALLE SOM GÅR FORBI:
KOM TIL MEG, KOM TIL MEG, SE PÅ MEG
KOM, VÆRSÅGO', BARE SE PÅ MEG
JEG STÅR BESTANDIG VED SAMME STI
SE HVOR JEG STÅR, IKKE GÅ FORBI
JA, DETTE LAND ER AV VIND OG SAND
GI MEG EN SANG OM EN EKTEMANN
JEG ER PÅ VEI FRA MIN LANGE FRED
JEG ER PÅ VEI FRA ET GJEMMESTED
INGEN FORTALTE MEG OM LYSET I NORD
OM LYS FRA EN AVENY!
JEG VET HVOR JEG STÅR, JEG KAN SE LYSET FRA NORD
ET LYS FRA DEN STORE BY!

DE SOM JEG KOM FRA HAR NARRET MEG
DE VAR SÅ TAUSE, DE NARRET MEG
VINDENE KOM, DET VAR VÅR MUSIKK
STILLHETEN TOK ALLTID SISTE STIKK.
DE SOM JEG KOM FRA HAR NARRET MEG
DE VAR SÅ TAUSE, DE NARRET MEG
VINDENE KOM, DET VAR VÅR MUSIKK
STILLHETEN TOK ALLTID SISTE STIKK
MEN SÅ EN DAG TORDNET SKARPE SKUDD
OG JEG FORSTO: VINDEN HADDE SNUDD
JEG MÅTTE DRA FRA VÅR LANGE FRED
NÅ VAR VÅRT HJEM BLITT ET GJEMMESTED
HER HVOR JEG STÅR KAN JEG SE LYSET I NORD
ET LYS FRA EN AVENY
JEG MÅTTE DRA JEG SØKTE LYSET I NORD
JEG HAVNET I DENNE BY

ingridyng 81

KJÆRE PUBLIKUM!

Landet som flyter av sol og honning. Ildlandet! Har vi ikke alltid lengtet dit, vi nordmenn? Når isgufset slo oss i nakken eller den triste traurighet klemte oss en ring rundt pannen? Jo, vi har alltid vært et folk som flyktet. Leiv Eriksen fant Amerika først av alle og den norske sjømann flyter fremdeles på alle hav. Hver vinter lar vi oss frakte i store flokker til myke strender, varm himmel og varmt vann. Men svaret på vår lengsel er

ikke bare sol og sprit – nei, flukten selv, har alltid vært reizens viktigste mål.

Og er det slik for oss, måtte det vel være det desto mer for Kristiania-bohemen. Denne underlige lille flokk av hovedstadsbeboere, som er blitt en nasjons frivole alibi. Bohemen, som opprørsk ungdom til enhver tid siden har kunnet identifisere seg med – både med deres revolt og deres nederlag – om dem er det vi nå får en ny norsk musical. Og

dét er ikke lite av en begivenhet. Norsk dramatikker sliter tungt og ethvert nytt norsk sceneverk favner vi med glede. En debuterende dramatiker som også drysser musikk fra sin hatt, ønsker vi dobbelt velkommen!

Så, kjære Bergens borgere, la oss dra med Bjørnstads bohem, med sol og samba til ildens land. Vi trenger ferden alle! Og måtte den gi oss alle glede –

Velkommen!

Ljetil Tang-Jensen

REISENS MULIGHET

av Ketil Bjørnstad

Det kan ha vært en modig drøm eller en vill flukt. Reisen bort fra Norge, så langt bort som det overhodet gikk an å komme, til syd-spissen av Latin-Amerika.

I 1888 var Norge og Kristiania et utholdelig sted for Nils Johan Schjander. I litteraturhistorien er han en bi-person, bohemen Hans Jægers tause venn og trøst den sommeren bohemen ble splintret som gruppe, og alle dro hver til sitt. I august det året kom Schjander seg endelig avsted. Han kunne ikke vite at bohemen avgikk ved døden allerede samme høst, da Christian Krohg bokstavelig talt truet seg til ekteskap med bohemens kvinnelige frihetsymbol, Oda Krohg, «la vraie princesse de la bohème!», Jægers desperate kjærlighet. Bohemen døde med beslagleggelsene, intrigene, sjalusien og forakten. De brukte kjærligheten som mordvåpen.

Men med «store blå øyne» dro Schjander over havet, uten å vite hva som var hendt.

Helt blåøyd var han forresten ikke. Han hadde lidd skibbrudd i ekteskapet og i kjærligheten. Hans Jæger fremstiller Schjander som en uselvisk trøster, men også som en knekket mann. En mann uten arbeid, kjærlighet eller håp. Ble han et offer for reisen, flukten og glemselen? Eller fant han noen langt der nede i syd som ga ham ny innsikt, ny kjærlighet, nytt håp?

I «Ildlandet» tillater vi oss å bruke Schjander som symbol for en tid, en flukt og en lengsel.

For det var mange som fulgte etter ham, Gunnar Lange, Einar Soot, Carlos Zwilgmeyer og Eilert Sundt, for bare å nevne noen. Med ulike forutsetninger dro de avsted, og ihvertfall Schjander etterlot seg få personlige betraktninger om hva han opplevde. Hans store og nøyaktige dagbok fra reisens første måneder, forteller tørt og nøkternt om sæder og skikker, ikke om drøm og visjon.

Allikevel går det tydelig frem at Schjander møtte andre flyktninger, og i motsatt retning av ham selv: indianerne. Bare noen årtier etter Schjanders opphold i Argentina, var de utryddet. Noen hadde vært på vill flukt mot byene, mot den sivilisasjonen Schjander og bohemen følte seg forpestet av. En nordmann og en manzanero. Det som var den enes visjon var den andres tragedie.

I 1888 var Argentina et utholdelig sted for vår Ameli, – en indianerpике av manzanero-stammen.

Det finnes historiske øyeblikk som er mer dramatiske og fortettede enn andre, og det finnes steder som i større grad enn andre blir skueplass for voldsomme og skjebnesvangre hendelser. Schjander levde i en slik historisk tid, og på sin reise valgte han et slikt sted. Reisen gir oss muligheten til både avstand og nærvær, til å kunne glemme, og til å se.

I «Ildlandet» er det ikke *en* person som er til å stole på. De er mennesker i eksil, uten hjem, de er mine helter alle sammen. De står frem som

Saa bryter Bjørck tausheten og begynner aa snakke om Schander – Schander som bare sitter under telte hos Gravesen og drikker pølter og aldri kan komme sei afsted til Buenos Ayres... naa har de tænkt paa aa holle afskeds slag for ham alle hans venner, aftnen før næste dampskib gaar – og hvis han da ikke rejser, saa skal de ikke mer hilse paa ham naar de møter ham paa gaten, men bare gaa forbi og late som de ikke kjenner ham – for det kan jo ikke være Schander! han er jo rejst.

Hans Jæger:
«Fængsel og Fortvilelse»

enkeltskjebner i syd, slik bohemen oppløste seg som gruppe og ble enkeltskjebner i nord. De drømte sine drømmer i en stor og kald ensomhet, og havet lå imellom dem.

Hva er det vi leter etter? Kanskje bare en sorg som kan hjelpe oss til å bli oss selv før vi dør?

Schjander fant en slik sorg, eller en slik kjærlighet. «Ildlandet» er en reise i sjels-tilstander mer enn i konkrete landskap. Det er en reise innover i et menneskesinn. Den tok plass i Hans Jæger som satt hjemme i Europa og drømte det hele. Han reiste lenger enn Schjander. Indianerhøvdingen Saihueque var for ham mer virkelig enn Paris' boulevarder. En anarkistisk fristat tok plass i hans sinn.

Nå er det vi som skal reise – hundre år etter.

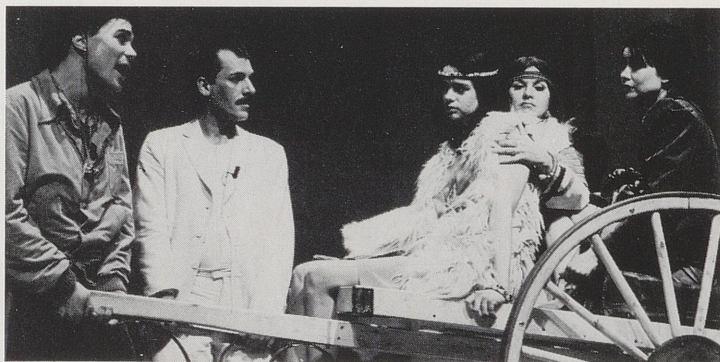
Størst hjelp har jeg hatt i Pedro Rubios bøker «Et år på hesteryggen» (Gyldendal 1934) og «Et år på pampaen» (Gyldendal 1936). Florentino, Graff, Malina og Elenita har sine opphavder. I motsetning til Schjander elsket Pedro Rubio å skrive om sine personlige opplevelser. Pedro Rubio var den «regjeringens ingeniero» som indianerkvinnen fallbød sin datter for å få papir, et skjøte på hennes frie land, og Florentino var Pedro Rubios gaucho og følgesvenn, den elskelige løgner og samvittighetsfulle beretter. Jeg så at Pedro Rubios erfaringer i mye var sammenfallende med Schjanders. Jeg hentet brokker av personligheter fra de forskjellige dokumenter. Slik ble «Ildlandet» også hi-

storiene om min egen eventyrlige reise til Patagonia.

Og jeg har aldri vært der.

Det finnes tre forfatter-typer. Den ene, som sier at man bare kan skrive sant om det man har opplevd. Den andre, som sier at man bare kan skrive sant om det man ikke har opplevd. Og den tredje, som ikke ser noen tydelig grense mellom fantasi og virkelighet og som allikevel alltid ønsker å dikte sant.

Jeg tilhører sistnevnte. Jeg tror det er dikterens oppgave å brette ut historienes innside. Vår fantasi er virkelig. Men virkeligheten slipper ta-

«På veien til Piedra blanca, hvor vi dernest vilde opslå vor leir, troede vi, at vi skulde opleve en tormenta, vi hørte ligesom torden. Men himmelen var skyfri og desuden var det ikke afbrudte tordendrøn, vi hørte, men en stadig torden, tiltagende og

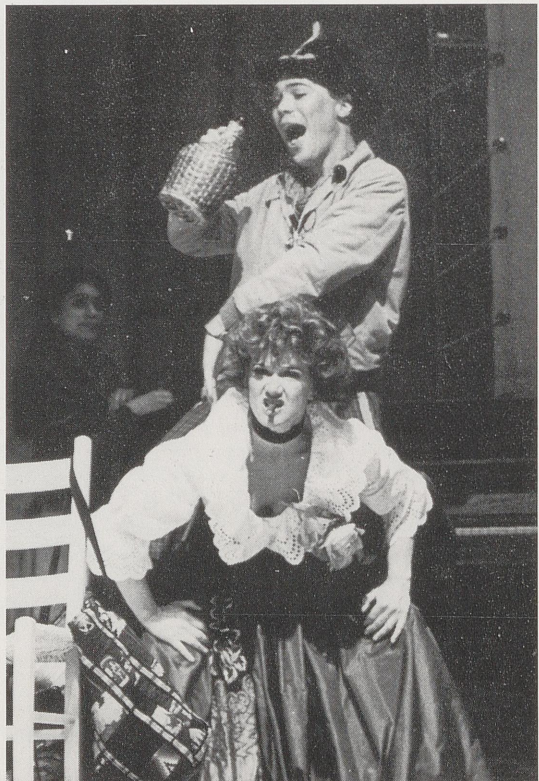
aftagende. Det var den 60 leguas fjernede vulkan Nevado, som vi hørte. Den måtte have fine og lange følehorn, hvis det var for vor skyld som fremmede den gav ond fra sig...»

ket, igjen og igjen. Hele folkeslag blir utryddet, barn lemlestes, menneske hater menneske. Det er ikke til å fatte.

Men kanskje det er til å føle, å vite, å se.

«Ildlandet» er skrevet på papir. *Papir* var det frykteligste våpen manzaneroene visste om. Det fratok dem landet, det fratok dem retten til å leve. Men på 1700-tallet, ca. 150 år før papiret bidro til å utrydde så mange latin-amerikanske indianerstammer, fikk chiriguano-indianerne i Tarija-dalen besøk av noen munkker. Chiriguano-indianerne visste ikke at papir fantes. De hadde ikke ord for det. Men da munkene kom med papir til Tarija-dalen, og da indianerne fikk vite at papiret kunne brukes til å sende budskap til venner som befant seg langt borte, døpte de det *Guds hud*.

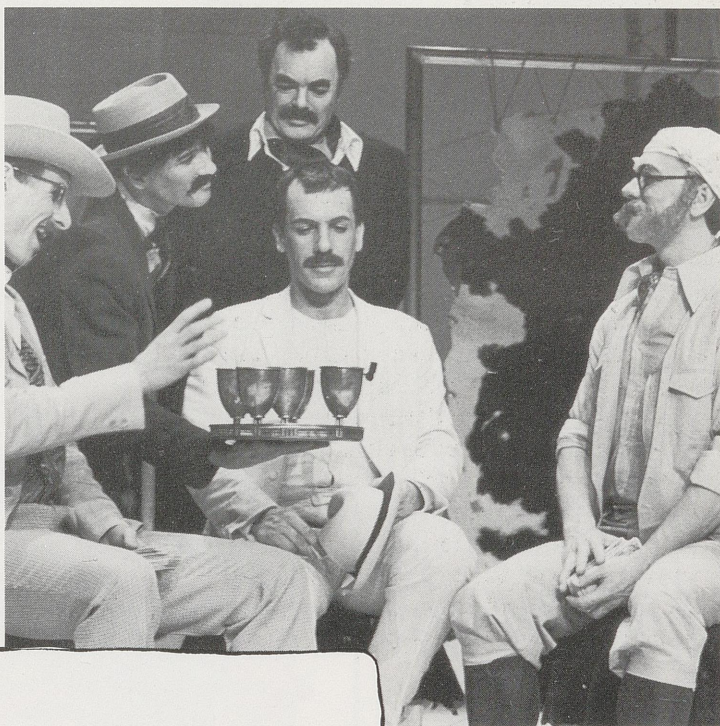
Måtte vi bli budbringere fra Ildlandet. Våre manus er lagt bak oss, men reisen er *i* oss. Som Schjander ønsker vi å være landmålere, i visjonens landskap, der grensene bestemmes av oss selv.

... han vilde skabe en anarkistisk Koloni i Patagonien med Skandinaver og Indianere som Materiale. En af hans Venner i Kristiania, Schander, havde opholdt sig der i Landet og sluttet Venskab med en Indianerhøvding ved Navn Saihueki, og gennem denne Indianer skulde der skaffes Jord til Kolonien.

—«Naar saa en 25 aar er gaat — skrev Jæger til mig — og den første nye generation er blet fuldvoxen, haaber jeg at dø der som patriarch og bli begravet i den første frie jord som har eksisteret paa vor klode».

J.J. Ibsen: «Hans Jæger»

OM MUSIKKEN —

Utgangspunktet var melodiene. Tekstene er skrevet til dem, ikke omvendt. Senere kom arbeidet med å finne en musikalsk form som kunne være i overensstemmelse med teksten. Håkon Berge var mannen. Han ble spurt om å være arrangør, men jeg visste at han ikke kunne dy seg for å komponere, bearbeide, utvikle — hemningsløst.

Det var meningen.

Han skulle ha skrevet en artikkel om dette arbeidet til programmet, men selvfølgelig fikk han ikke tid. To uker før premieren står det en sky av noteark rundt ham. Jeg tenker på Florentino, halvt spanier, halvt indianer. Han lærte Schjander noe vesentlig: det kan lønne seg å blande blod.

Det lønte seg ihvertfall for meg.

Håkon behøver ikke mitt skryt. Han er en av våre mest erfarne — og ambisiøse — teaterkomponister. Men i mangel av hans artikkel er det nødvendig å påpeke: han er *il maestro!*

K.B.

Jei sitter der og kramser me fingrene bortover borteppen...

Og frem for mei stiger prærien me sine endeløse vidder, hvor joren møtes me himlen langt derute, hele horisonten runt... Og henover sletten jager vi afsted, Schander og jei, paa vore halvville heste... bortover mot stationen, den vi skimter som en mørkt urolig plet langt derute... Og runt omkring, utover mot horisonten, viser sei her og der andre saanne mørke pletter, andre stationer — vi er en hel stor expedition som er draget ut for aa maale op hele republikken Argentina... det er et arbejde som vil ta aar... og vi har forferdeli meget aa gjøre hver dag, vi maa arbejde fra tili om maarenen til sént paa aftinen, hele den udslagne dag... arbejde, arbejde bestandi...

Og saa blir det mørkt og vi stiger trætte af hestene og tænnep baal og slaar op vore telte — og dér sitter vi utenfor, Schander og jei, og taler om gamle dage.

— nej, nej, sludder! vi laver vortoddy og tænnep vore piper, og sitter der og taler om vort arbejde... det vi har gjort idag... hva vi har aa gjøre imaaeren... og i overmaaren... og dagene videre fremover... uker... maanedep — aar!...

Hans Jæger:
«Fængsel og Fortvilelse»

ILDLANDET

«...Næste morgen fik vi sove helt til over kl. 5 og allerede ved 11-tiden gjorde vi vort indtog i Pampa Central's hovedstad, General Acha... en by med omkring 2000 mennesker og derforuden et kavaleriregiment. Byen bestod vesentligst af hytter, opført af strå og ler. Dog fantes også enkelte træhuse og kansernerne, kirken, klubben samt guvernørens hus, der tilligemed hotel «Pampa Central» lå rundt plazaen, var bygget af mursten.»

– Fra Schjanders dagbok

En musical om bohemen Schjanders eventyrlige reise til Patagonia av Ketil Bjørnstad

Bearbeidelse og tilretteleggelse: Bentein Baardson og Monica Forfang
Musikalsk bearbeidelse, tilleggsmusikk og arrangement: Håkon Berge

Regi: Bentein Baardson
Dekorasjon og kostymer: Svein Lund-Roland
Orkesterledelse: Håkon Berge
Masker: Håkan Hede
Lys: Asbjørn Johnsen og Willy Myklestad
Regiassistent og produksjonssekretær: Monica Forfang

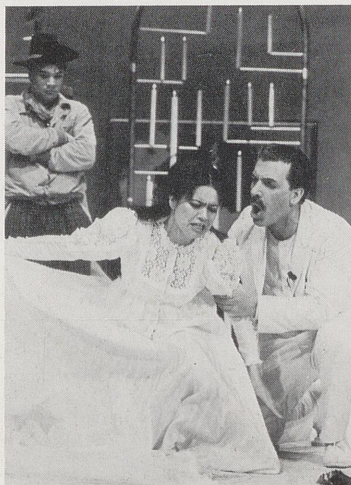

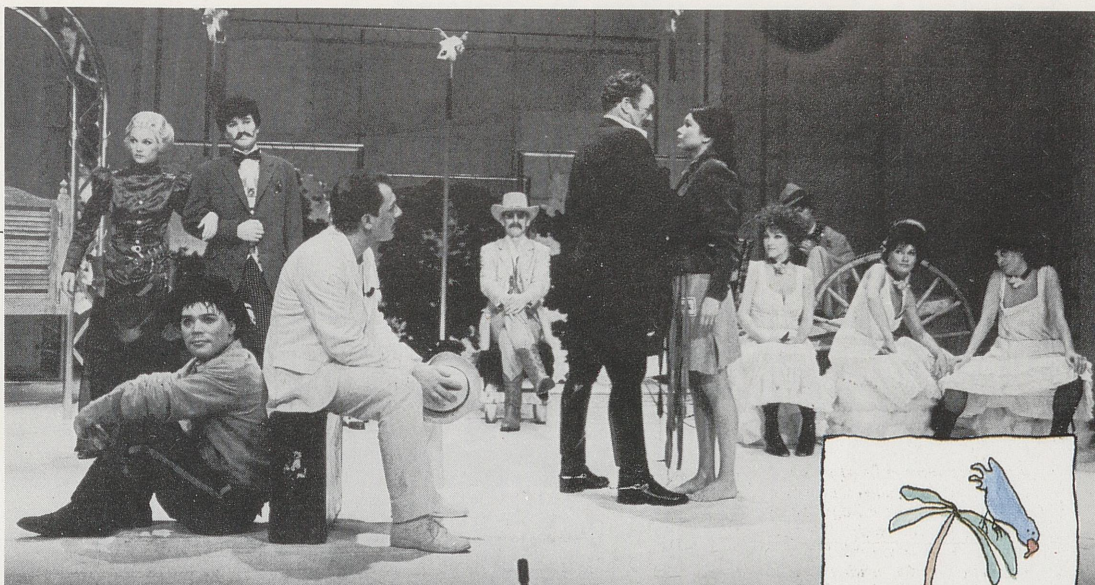
«Og Schander som han sitter der i sin nye lyse rejsedragt, ong og stærk som et fjell – men uten noe haap, uten noe mot, uten noe livslyst mere... Gud vet hvor længe han har skullet reise naa ! han har vist omtrent lissaa stor lyst til aa henge sei op som til aa reise til Buenos Ayres... hva skal han ossaa dernede ! eller hva skal han hér ! hva skal han i det hele tat noen steder mere i verden...»

Hans Jæger: «Bekjendelser»

På den eventyrlige reisen fra det kummerlige Kristiania til det eksotiske Buenos Aires og det farefulle General Acha, over den endeløse pampasen til Manzaneroland og Ildlandet møter vi:

- Nils Vogt som Fortelleren
- Sverre Røssummoen som Nils Johan Schjander
- Kim Haugen som bohem, matros og Florentino
- Sissel Ingri Andersen som bohem og Ameli
- Kaare Kroppan .. som Schjanders far, vintønnebærer, Graff og gualiche
- Ola Otnes som Schjanders onkel, elegant herre, Jackson og gualiche
- Ulf Borge som Schjanders onkel, skredder, Earlyborn og gualiche
- Kim Kalsås som bohem, matros, full sjømann, Don Baldomero og gualiche
- Eva Sevaldson som Schjanders tante, skopusser, Donna Baldomero og gualiche
- Ragnhild Hiorthøy som bohem, frukthandler, Isabela og gualiche
- Karin Hox som Schjanders mor, servitør, Sansibar og gualiche
- Eva Danielsen som bohem, fuglehandler, Francesca og gualiche
- Peter Bredal som bohem, prest, Deserra og gualiche
- Oddbjørn Hanto som kaptein, dukkeselger, Guiterra og gualiche
- Wenche Kvamme .. som prostituert, blomsterselger, señorina og Malina
- Gøril Haukebø som Schjanders tante, prostituert, señorina, Elenita og gualiche
- Inger-Johanne Rütter ... som bohem, matros, avisgutt, konstabel, kusk, gjeter og gualiche
- Gisken Armand som Schjanders kusine, korgutt, gjeter, Huati og gualiche

I orkesteret:

Jan Kåre Hystad: fløyte, klarinett, alt-sax – **Steinar Brenna:** fløyte, alt-sax, tenor-sax – **Ole Jacob Hystad:** klarinett, tenor-sax, baryton-sax – **Stein Roseth:** trompet – **Stein Holdhus:** trompet – **Pål Roseth:** trombone – **Torbjörn Wiberg:** akk. gitar, el-gitar – **Tom Harry Halvorsen:** el-piano, orgel, synthesizer – **Harald Dahlstrøm:** akk. piano, synthesizer – **Knut Skodvin:** el-bass – **Harald Mæland:** pauker, vibrafon, xylofon, marimba, klokkespill, congas etc. – **Magne Lunde:** slagverk, klokkespill.

Inspisient: Bjørn Isaksen

Rekvisitør: Indrani Balgobin/Bastiaan van der Pas

Sufflør: Per Chr. Magnus

Lydtekniker: Øyvind Frank

Repetitører: Håkon Berge, Tom Harry Halvorsen og Oddbjørn Hanto

Urpremiere på DNS Store Scene 31. mars 1984.

Forestillingen varer ca. 2 t. 30 min. En pause.

Fotografering eller lydbåndopptak under forestillingen er ikke tillatt.

Og saa skilles vi litt efter litt alle-sammen. En forsvinner bort i den tomme graa gaten, en anden bort i den tomme graa gaten – og tilstul er det bare Schander og mei som alene, uten maal og méd, vandrer tause ve siden a hverandre omkring i den sovendes byen...

Ve sex-tiden sitter vi utenfor Grand vi to, paa en a de grønne bænkene der, tause og triste, og ser opover det tomme Karljohan. Det første streif af maarensolen faller røgt hen over trær og busker der-over paa parksiden – men gud hvor der mangler farver her allikevel! hvor det hele er graatt og fattig aa se til...

Hans Jæger: «Syk Kjærlighet»

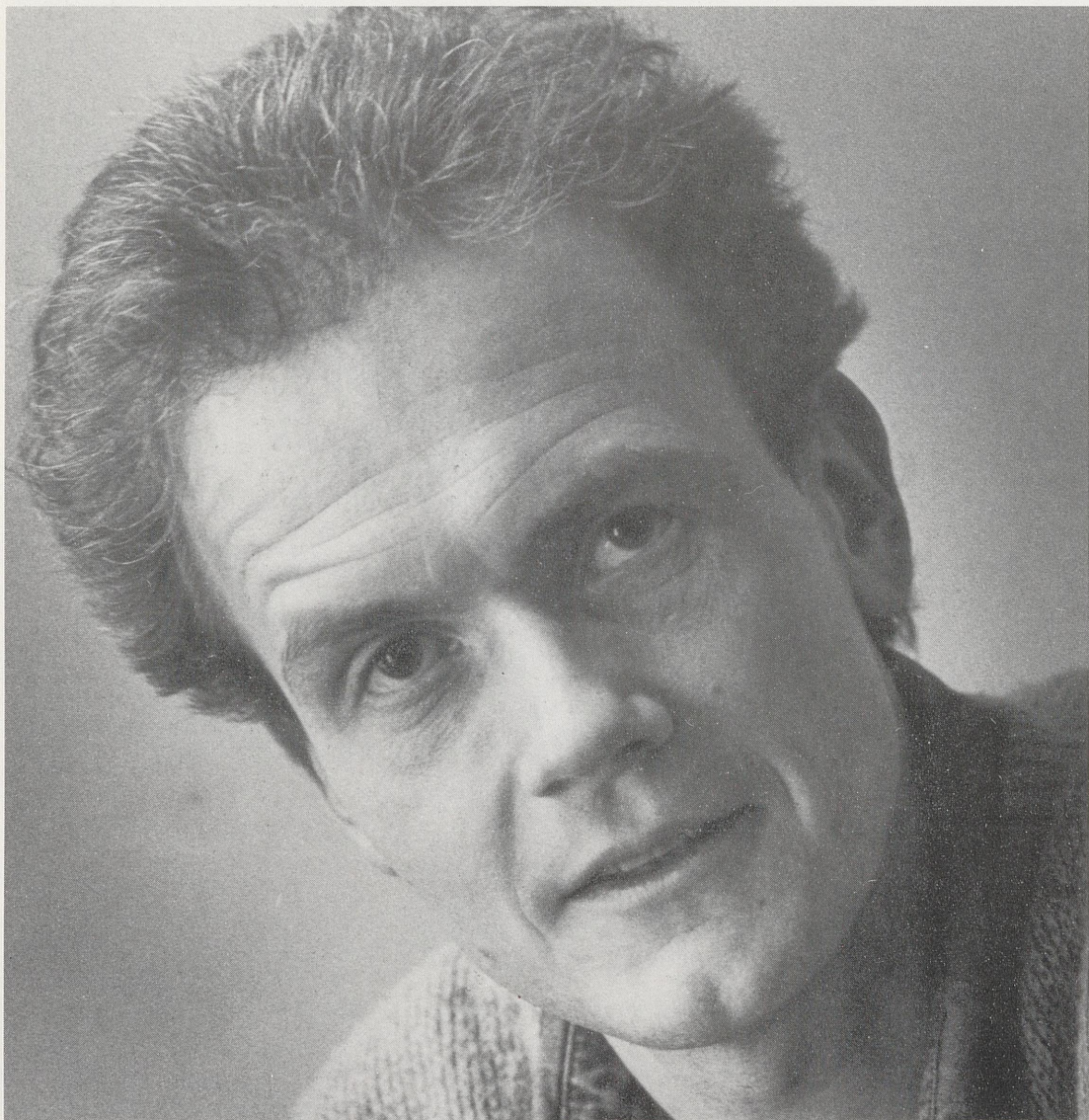
De musikalske numrene:

Prolog	Fortelleren, Schjander & ensemblet
Jeg følger en spinkel stjerne	Schjander & ensemblet
Buenos Dias! Buenos Aires!	Ensemblet
En ekte gaucho	Florentino
Velkommen! Visjonen!	Florentino & ensemblet
Tre señorinas	Isabela, Sansibar, Franseska og Don & Donna Baldomero, Graff, Earlyborn & Jackson
Ameli's sang	Ameli
Manzanero-land ..	Florentino, Elenita, Guiterra, Deserra, Ameli, Huati
Finale 1. akt	Ameli, Schjander & ensemblet
Prolog 2. akt	Ensemblet
Salutt til guvernøren	Florentino, Graff, Earlyborn, Jackson & ensemblet
Kjærlighet og ild	Schjander & Florentino
Svart fortid	Isabela & signorinas
Ameli's bryllup	Schjander, Ameli & ensemblet
Reise uten ende	Schjander
Ildsangen	Schjander, Ameli, Malina & ensemblet
Finale	Ensemblet

— 1984

KETIL BJØRNSTAD- arbeidsnarkoman eller bohem?

Det virker riktig å intervju den debuterende dramatiker *KETIL BJØRNSTAD* i en hektisk kveldskantine, omgitt av russiske tanks-soldater og afghanske kvinner og geriljasoldater som kalles ut og inn av forestillingen på «Nanawatai!». Ketil Bjørnstad har på mange måter gått gjennom den samme arbeidsprosessen med forestillingen «Ildlandet» som Mastrosi-mone gjorde med «Nanawatai!».

Typisk for tusenkunsteren Ketil Bjørnstad er det vel også at samtalen som skal føre fram til intervjuet, like mye kommer til å dreie seg om Bjørnstads nyeste romanprosjekt, en thriller fra London-miljø, om norsk litteraturdebatt og hvordan det er å arbeide som forfatter i Norge, som om urpremieren på «Ildlandet».

Ketil Bjørnstad er på mange måter noe av en fremmed fugl i norsk forfattermiljø, og som han selv sier det: «Ingen av mine nærmeste venner er forfattere. Musikere derimot...»

Kombinasjonen av utøvende musiker, komponist, romanforfat-

ter, lyriker og nå altså dramatiker, er mer sjelden i Norge enn andre steder. Den nærmeste parallellen man kan trekke, er sannsynligvis Ulf Lundell i Sverige. Ikke desto mindre – eller kanskje nettopp derfor – har Ketil Bjørnstad etter hvert befestet seg i en solid posisjon innen det litte-

rære landskapet i Norge.

At musikk ble et stikkord for Ketil Bjørnstads karriere, er kanskje ikke så rart. Moren arbeidet som sufflør på Den Norske Opera, og fra han var seks år gammel var han med på operaen hver kveld og opplevde forestillinger som «Tryllefløyten», «Carmen», «Tannhäuser», «Othello» og «Flaggermusen». Bestefaren og bestemoren var henholdsvis kafepianist og stumfilmorganist, mens oldefaren var organist og teatermusiker (under Johan Halvorsen på Nationaltheatret), så veien til musikkteatret er heller ikke lang.

Ketil Bjørnstad er 1.94 høy, 32 år gammel, og fra 1975 har han vært bosatt på Sandøya ved Tvedestrand, sammen med sin samboer (som er kunsthåndverker), en katt og to hundre andre mennesker. På Sandøya løper han, skriver og komponerer, øver på klaveret to timer

hver dag, og herfra tar han også avstikkere til konserter og spillejobber i hele landet, og til metropoler som London og Paris «for å se teater og høre musikk».

FRA UTØVENDE TIL SKAPENDE KUNSTNER

– *KETIL BJØRNSTAD: bare 17 år gammel spilte du for første gang med Filharmonien, og to år senere hadde du din såkalte offentlige debutkonsert i aulaen. I 1972 debuterte du som lyriker, og i 1973 kom din første jazz-LP. Senere har det gått slag i slag, som romanforfatter og komponist. Men det er blitt lengre intervaller mellom de gangene du selv opptrer. Hva skyldes det?*

– Jeg tror jeg mangler talent som formidlende musiker. Jeg er for uryddig og egosentrisk. Jeg trenger å lete meg fram mot et nullpunkt der jeg iallfall en kort stund kan innbille meg at jeg har alle muligheter, at jeg er nær meg selv.

– *Men det er to helt forskjellige medier du arbeider med. Føler du ikke at det blir vanskelig?*

– Ikke alltid. I heldige stunder virker skrivingen frigjørende på musikken, og omvendt. Når jeg komponerer, kobler jeg fullstendig av fra det litterære arbeidet – omtrent som jeg ville gjort det i et vanlig yrke. Det er først i de senere årene (med «Leve Patagonia») at jeg har begynt å kombinere begge sidene av meg selv og satt tekst til min egen musikk.

– *Men du gir inntrykk av å være svært flittig?*

– Det er en myte. Man skal huske at jeg arbeider med dette på heltid. Når andre forfattere må gå på jobb, kan jeg sitte og skrive. Og når de kommer hjem og skal dikte, kan jeg komponere. Likevel har jeg holdt på i tre år med den romanen jeg er i ferd med å fullføre nå.

BOHEM?

– *Du hevder altså at du ikke er arbeidsnarkoman?*

– Ikke i annen forstand enn at jeg alltid føler et stort tomrom når jeg har fullført noe, og det skremmer meg slik at jeg nesten øyeblikkelig må i gang med noe nytt.

– *Men så opptatt som du har vært av bohemitiden i 1880-årene, så kan vi kanskje få klassifisere deg som 1980-årenes variant av Kristiania-bohemien? Føler du et slektskap der?*

– Jeg tror ikke min livsform er spesielt bohem-aktig. Men ideologisk kjenner jeg nok et slektskap med den anarkistiske tenkemåten. På samme tid som handlingen i «Ildlandet» foregår, dukket den

store anarkisten Emma Goldman opp i U.S.A., og jeg har stor sans for anarkistenes krav til tanke- og erkjennelsesfrihet, deres desperate tro på at mennesket kan være fritt. I dag opplever vi en form for åndelig kannibalisme, trosretninger og ideologier som nærmest velter seg over unge mennesker.

– *Bohemenes opprør var ofte svært individuelt?*

– Ja, alle stod alene, og gruppene ble splintret opp etter få år. «Oda»-boken fokuserte på de negative sidene ved bohemitiden, hvor vanskelig det er å finne sammenheng mellom liv og lære.

– *Reisen til Sør-Amerika står sentralt i norsk litteratur i dag?*

– Det er reisen som ytre omstendighet som blir viet oppmerksomhet i dag, men det er den indre reisen som er viktig. Dette å forflytte seg selv, ikke i sted, men mentalt: å forlenge seg selv. Lærer du ikke det hjemme, klarer du det ikke utenlands heller. Mange mennesker drar altfor fort i eksil, men se på Schjander i «Ildlandet»: han drog så langt at han klimatisk sett nærmest kom til hjemlige forhold. Det er ikke store forskjellen på Patagonia og Finnmark, egentlig.

FRA ENSOMHET TIL TEATER

– *«Ensomheten er det eneste som er verdt å skrive om», har du sitert den amerikanske forfatteren Kurt Vonnegut jr. i et intervju engang...*

– Som forfatter og komponist og på turneer ha jeg alltid vært vant til å jobbe alene. Avvekslingen har vært studioarbeidet med andre musikere, eller f.eks. samarbeidet med Lill Lindfors. Nettopp derfor har dette teaterprosjektet vært utrolig fruktbart. Man kommer ikke til teatret med et ferdig manus under armen. Man legger det fram for fagfolkene på teatret og ser hvor mye det er i det som har livets rett – og så settes prosessen i gang.

– *Og den prosessen medfører...*

– For eksempel at stykket er blitt skrevet om 8-9 ganger. Som forfatter må man forstå at man på teatret går inn i et kollektiv. Ikke minst en debuterende dramatiker trenger tid til å finne formen på stoffet, og her er det viktig at teatret – gjennom sine dramaturger – tar seg tid til å jobbe med forfatterne. Og som forfatter må man legge prestisjen til side. I dette tilfellet gjelder det fak-

Og mens samtalen avsluttes, er det blitt pause på «Nanawata!». Skuespillere, musikere og teatertechnikere strømmer inn i kantine, der kaffekoppene klirrer sitt muntre akkompagnement, mens forfatteren, komponisten og musikeren Ketil Bjørnstad haster avgårde til en spillejobb i «Hulen»...

GS.

KETIL BJØRNSTAD

f. Oslo, 1952.

Pianistdebut med Oslo Filharmoniske Orkester, Aulaen, 1969.

Musikkstudier i London og Paris.

Debuterte som forfatter med diktsamlingen «Alene ut», Aschehoug, 1972.

«Nattsvermere», roman, 1974.

Deretter en rekke romaner, bl.a. «Pavane», 1976, «Bingo!», 1981, og «Oda», Gyldendal Norsk Forlag, 1983.

Har utgitt 15 LP-titler, derav en rekke dobbeltalbum og trippelalbumet «Leve Patagonia», 1978. Siste plate: «Mine dager i Paris», 1984.

Spellemannsprisen for «Berget det blå», 1975.

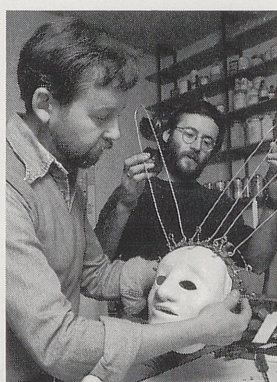
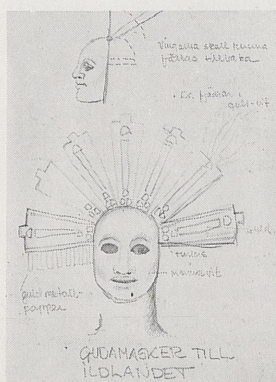
Utstrakt samarbeid med bl.a. Lill Lindfors, Ole Paus og LAVA.

tisk komponisten også, for jeg kan ikke legge nok vekt på hvor stor innflytelse Håkon Berge har hatt på det endelige resultatet: delvis har han hele det musikalske ansvaret for oppsetningen, og delvis er han faktisk blitt medkomponist. – For å få fram de beste forutsetningene for å skape en god forestilling, må man ganske enkelt spørre seg: *Hvem gjør hva best?* For meg har dette vært en uhyre lærerik prosess, og instruktøren Bentein Baardson har tilført stoffet kolossalt mye nå på slutten, i sin endelige bearbeidelse av manuskriptet.

– *Ditt første dramatiske verk er altså blitt en musical...*

– En kombinasjon, ville jeg kalle det, av noe som er et forsøk på å skrive et seriøst teaterstykke om et tema som opptar meg, og som jeg synes det er viktig å belyse, og en form for musikkteater som ikke skal være en kopi, men noe originalt og nytt. Musicalen er en form som har vært i ferd med å bli degradert, utvendig og avsejlet, et rent teknisk fenomen. Men egentlig er den en av de mest levende teaterformer som finnes, og «Ildlandet» er et maksimalt forsøk på å skape en ny musical i en personlig form. Et samarbeidsprosjekt mellom instruktør og scenograf, komponist og musikalsk leder, forfatter, skuespillere og musikere, sier Ketil Bjørnstad.

MANZANERO-LAND

Slik ble gualiche-maskene til. På bildene ser vi maskøren Håkan Hede og rekvisittmakeren Bernt-Olaf Nesbø.

DU SER DET ER ET LAND AV UBARMHJERTIGHET
AV STEN OG VIND OG SAND
DU KJENNER DET I LUFTEN, NOEN LIDER
DERES ØYNE STÅR I BRANN
DIN SKYGGJE JAKTER PÅ DEG NÅR DU JAKTER MOT EN ILD
MENS GRUSOM HETE OG EN GRUSOM NATTEFROST BLIR TIL
OG PLUTSELIG GLEDE, PLUTSELIG DØD
VIL BLI DITT REISEFØLGE

DEN ENESTE DU SØKER TIL SOM BLIR DIN VENN
DET ER DIN ENSOMHET
DEN FØLGER DINE DRØMMER OG DEN KJENNER ALL DIN
ANGST
OG ALT DU VET
NÅR KVELDEN FALLER PÅ SÅ ER DET LYDER OVERALT
PASS PÅ, HVA VAR DET DER?
DET BLE SÅ MØRKT OG TOMT OG KALDT
OG PLUTSELIG GLEDE, PLUTSELIG DØD
VIL BLI DITT REISEFØLGE

TIDEN GÅR SIN GANG OG DET BLIR DAG
I DETTE ENDELØSE LAND
MEN AMELI OG SCHJANDER DRØMMER HETT OM ALT
SOM IKKE KAN GÅ AN
EN VARSOM VIND FRA FJELLENE DEN LEKER I DITT HÅR
PASS PÅ, DET KNEKKER STUMT I HVITE KNOKLER DER
DU STÅR,
OG PLUTSELIG GLEDE, PLUTSELIG DØD
VIL BLI DITT REISEFØLGE

OG TIDEN GÅR AV LEDD, DET ER FORDI
DU IKKE LYTTET TIL EN SANG
EN GAMMEL SANG: LA KJÆRLIGHET FÅ BLI TIL RO
I KVINNE OG I MANN
EN EVIG RO SOM HEGNER HJERTET OG SOM FAVNER SINN
PASS PÅ, MIN VENN, DU SØKER SMERTE;
ILDEN GJØR DEG BLIND
I KJÆRLIGHETS GLEDE, VENTENDE DØD
HAR DU ET REISEFØLGE

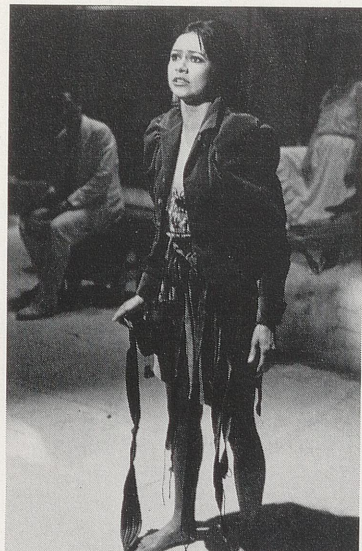
«...de (manzaneroene) tror på en gud, som de kaller rei. De har ikke egentlig nogen djævel, men til gjengjæld en hel mængde onde ånder, som de sammenfatter under navnet gualiche... Ligeså ofres til en gualiche, når en travesia skal passeres. Man vil altid ved en sådans begyndelse og ende treffe på et tre eller i mangel deraf en busk, behængt med en uendelighed af forskjellig farvede filler; det er indianerens offer til travesiaens gualiche, at den ikke skal hindre ham i at komme vel over...»

- Fra Schjanders dagbok

«Det fins indianere som har lært sig lese- eller skrivekunsten, sjelden begge, og som har fått en teft av den hvite manns egenheter. De har forstått at deres egne uskrevne lover ikke lenger gjelder, at bare de ordene som er nedtegnat på papir av de hvite er av verdi.»

Pedro Rubio:
«Et år på hesteryggen.»

«...De kaldte hende Ameli, hun var ganske vakker og helt ung...»

- Schjander

«...Et stykke fra ildlinjen sattes sporene i hestene, luften skalv av inianernes skingrende krigshyl og i vild karriere fór vi gjennom ilden og videre, videre gjennom glohed luft og hvirvlende aske, videre og videre, snøftende og mysende; til vi et par Leguas længere frem styrte os i en biflod til Chubut og kom op på den anden bred...»

- Fra Schjanders dagbok

premiere

Tidsskrift for
DEN NATIONALE SCENE nr. 3 -84.

Ansvarlig utgiver: Kjetil Bang-Hansen. Redaksjon: Kirsten Broch, Tom Remlov og Gunnar Staalesen. Fotos: Trygve Schönfelder. Plakat, omslag og vignetter: Ingri Egeberg. Redaksjonens adresse: Postboks 78, 5001 Bergen. Grafisk utforming: Markedskonsult A/S. Sats: Sats & Montasje. Trykk: Havel A/S.

Ketil Bjørnstad takker journalist Fredrik Schjander for all hjelp og velvillig utlån av bestefarens personlige dagbok.

DNS takker Anne Vik og Miguel Castillo for hjelp med spansk oversettelse og uttale.

Bergens Teatermuseum

Villavei 5, gir en morsom og instruktiv innføring i bergensk scenekunst gjennom 200 år - ved et rikt billedmateriale, teater- og scenemodeller, kostymer, teknisk utstyr, plakater og rekvisitter.

Åpent søndag kl. 12.00-15.00

NATHAN DEN VISE

av G.E. Lessing

Øversettelse: Trond Winje.

Bearbeidelse: Kjetil Bang-Hansen og Tom Remlov.

Regi: Kjetil Bang-Hansen.

Scenografi: Helge Hoff Monsen.

Musikk: Håkon Berge.

Med.: Inger Marie Andersen, Morten Andersen, Inger Heldal, Thor Hjorth-Jenssen, Arne Jacobsen, Ola Ottesen, Eva Sevaldson, Johan Sverre og Lars Steinar Sørbø.

Årets Festspillforestilling på Store Scene blir «Nathan den vise» – et både dristig og ambisiøst repertoarvalg, med en innebygget publikumsfordring på linje med åpningsseongens «Raskolnikov». I regi og scenografi ved Kjetil Bang-Hansen og Helge Hoff Monsen, og med Tom Remlov og Håkon Berge som viktige medspillere på laget, bør det kunne gi en fulltonende sluttakkord til en variert sesong.

G.E. Lessing (1729-81) var forløper og inspirator for de store tyske dikterne Goethe og Schiller, og oppsetningen av hans «Nathan den vise», som er øversatt spesielt for Den Nationale Scene, kan utvilsomt føre til en nyoppdagelse av

denne uhyre spennende teaterklassikeren. Lessing var forfatter, filosof og teatermann i Tyskland på midten av 1700-tallet, og han utmerket seg som verdens første «dramaturg» med sin harde kritikk av de franske klassisistenes strenge krav til teatret. I stedet åpnet han døren for den frodige engelske teaterdiktningen, med Shakespeare i spissen, og han ble selv en meget populær dramatiker, både av komedier og av større dramatiske verk.

I «Nathan den vise» blir vi ført inn i en by som den dag i dag er et politisk og religiøst brennpunkt: Jerusalem. Lumske renkespill og intens strid om herredømmet i landet, mellom jøder, kristne og muhammedanere, danner utgangspunktet for denne moralske fabelen, der personene teller en ung korsfarer, sultanen Saldin og den vise jøden Nathan, og der en sentral kjærlighetsfortelling – som hentet ut fra ridderfortellingenes romantiske virkelighet – også vil tiltrekke publikums oppmerksomhet.

Utgangspunktet for sitt intense drama fant Lessing i Boccaccios fa-

bel om de tre ringene. I skuespillets sentrale scene lær han den vise jøde gjenfortelle denne fabelen – i rent selvforsvar. Den handler om en ring som er gått i arv gjennom ujevnlige slektsledd, fra far til den mest avholdte sønn – og som alltid har brakt eieren visdom, hell og heder. Men til slutt er det en far som ikke greier å skille mellom sine tre sønner, og som derfor får smidd to trokopier av ringen. Det unngåelige resultat er dødelig fiendskap mellom de tre, til de blir enige om å bringe sin sak inn for en dommer. Han forteller dem at de bare har ett valg, etter som faren har tatt sannheten med seg i graven – og det er å betrakte de tre ringene som likeverdige, slik faren selv mente...

I en stemning som fra «Tusen og en natt» er «Nathan den vise» et idehistorisk, poetisk verk som taler toleransens sak i kamp mot sensur, livssynstvang og fordommer, et idé-drama som berører en av grunnpillarene i hele den menneskelige eksistens: forholdet til religion, skapelse og guddom.

Norgespremiere på Store Scene 23. mai.

NESTE PREMIERE PÅ SMÅSCENEN: EN ROTEKTE, BERGENSK HOLBERG-KOMEDIE

PERNILLES KORTE FRØKENSTAND

av Ludvig Holberg

Regi: Lothar Lindtner.

Dekorasjon og kostymer: Anna Gisle.

Med: Rolf Berntzen, Gjert Haga, Helge Jordal, Lothar Lindtner, Randi Lindtner Næss, Karin Simonnæs, Rhine Skaanes, Karin Stautland og Svend Svendsen.

1984 er året for det store 300-årsjubileet for Ludvig Holbergs fødsel, og ingenting er mer naturlig enn at mye av jubileumsfeiringen blir konsentrert om Holbergs fødeby, Bergen, og det teater som gjennom en årrekke har vært bærer av landets mest særpregete Holberg-tradisjon, Den Nationale Scene.

Holberg er komediedikteren framfor noen, og hans kome-

dier er evige i sine tema. Den som ser «En stille stund», vil ikke ha problemer med å gjenkjenne elementer fra «Den stundesløse» (som blir vår jubileumsforestilling til høsten), men allerede i mai, til Festspillene, innledes Holberg-jubileet på teatret. Da spilles en rotekte, bergensk komedie på Småscenen, med det velkjente tjenerparet Henrik og Pernille sentralt plassert i handlingen.

«Pernilles korte frøkenstand» heter komedien, og det er en forestilling som handler om kjærlighet og økonomi, ikke minst det siste. Her kommer selv Amors piler til kort, når giftermål avtales, og frierens pengepung er et langt tyngre argument enn hans alder og utseende. Her er det duket for mange forviklinger!

Turnépremiere på Bremnes 26. april.
Spilles i Bergen f.o.m. Festspillene, 23. mai.

10g161688

STYRET FOR A/S DEN NATIONALE SCENE:

REPRESENTANTER: Arnljot Strømme Svendsen, formann • Borge Berggreen, varaformann • Berit Erbe • Marit Wikholm • Geir Kjell Andersland. • **VARAREPRESENTANTER:** Hildur Ve • Ottar Hovda • Lorentz Reitan • Marnie Suleng • Ragnhild Randal • **REPRESENTANTER FOR DE ANSATTE:** Lothar Lindtner • Anders Larsen. **VARAREPRESENTANTER:** Arne Jacobsen • Morten Andresen • Tom Harry Halvorsen • Kjell Heimstad • Gunnar Staalesen • Kirsten Broch.

TEATRETS PERSONALE:

TEATERSJEF: Kjetil Bang-Hansen. **SCENOGRAFER:** Helge Hoff Monsen • Svein Lund-Roland. **INSTRUKTØRER:** Bentein Baardson • Pål Øverland. **DRAMATURGER:** Kirsten Broch • Tom Remlov. **MASKØR:** Håkan Hede. **SKUESPILLERE:** Inger Marie Andersen • Sissel Ingri Andersen • Morten Andresen • Eilif Armand • Eva Bergh • Rolf Berntzen • Ulf Borge • Peter Bredal • Bentein Baardson • Juni Dahr • Gjert Haga • Kim Haugen • Gøril Haukebø • Inger Heldal • Ragnhild Hiorthøy • Thor Hjorth-Jenssen • Karin Hox • Arne Jacobsen • Helge Jordal • Kim Kalsås • Kaare Kroppan • Wenche Kvamme • Lothar Lindtner • Grete Nordrå • Ola Otnes • Stine Ramdahl • Morten Røhr • Sverre Røssummoen • Eva Sevaldson • Karin Simonnæs • Rhine Skaanes • Karin Stautland • Svend Svendsen • Johan Sverre • Lars Steinar Sørbo • Nils Vogt. **MUSIKERE:** Tom Harry Halvorsen, musikalsk leder. • Oddbjørn Hanto, pianist, vikar. • Jan Kåre Hystad, treblåser. • Harald Møland, batterist • Knut Skodvin, bassist. • Torbjørn Wiberg, gitarist. **ADMINISTRASJON:** Kari Sjursen, økonomisjef. • Edwin Aarvik, teknisk leder. • Christen Løberg, kontorleder. • Beate Tvedt, produksjonsleder. • Gudveig Skadal, hovedkasserer. • Kari Eriksen, lønningsfullmektig. • Grete Flores, sekretær. • Bente Jacobsen, kontorbud. **SALGS- OG INFORMASJONSAVDELING:** Per Ivar Bergesen, salgsleder • Eva Aase, salgsssekretær. • Gunnar Staalesen, informasjonssekretær. **INSPISIENTER:** Jørgen Fogge, førsteinspisient. • Øyvind Eskildsen • Bjørn Isaksen • Carl Mehl • Mette Omvik. **SUFFLØRER:** Ann-Britt Langeland • Per Christian Magnus • Marit Sognnes • Britt Synnøvd. **REKVISITØRER:** Bastiaan van der Pas, avdelingsleder. • Indrani Balgobin • Åse Hegrenes • Per Gunnar Olsen **LYDTEKNIKER:** Tore Jæger. **MALERSAL:** Kristoffer Nordahl Pedersen, malerformann. • Tor Gundersen, dekorasjonsmaler. • Oddvar Løvteit, dekorasjonsmaler. • Bernt-Olaf Nesbø, rekvisittmaker. **SNEKKERVERKSTED:** Olav Rutledal, snekkermester. • Hilleborg Eggen, snekker. • Trygve Jakobsen, snekker. **TAPETSERVERKSTED:** Henry Baadsvik, tapetsermester. • Vakanse, tapetserer. **SMIE:** Torbjørn Danielsen, smedmester. • Per Hove, smed. **SCENE:** Kjell Heimstad, scenemester. • Jørgen Moe, scenemester, brannvernleder. • Olav Andersen, scenemesterassistent. • Odd Sørensen, scenemesterassistent. • Erland Andreassen, scenefagarbeider. • Dagfinn Jensen, scenefagarbeider. • Peder Johannessen, scenefagarbeider. • Helge Nordeide, sjåfør, scenearbeider. • Øystein Skiftesvik, scenearbeider. • Harry Slengesol, scenefagarbeider. • Bjørn Skogstrand, scenefagarbeider. • Dag Ove Sunde, scenefagarbeider. • Magdalon Thomassen, scenefagarbeider. • Odd Sognnes. **LYS:** Willy Myklestad, overlysmester. • Asbjørn Johnsen, lysmester. • Jan Stig Sunde, lysmester. • Helge Eskildsen, stillverkkjører. • Kjell L. Jensen, elektriker. • Anders Larsen, stillverkkjører. • Åge Rasmussen, stillverkkjører. • Ketil Sunde, stillverkkjører. **FRISØRER:** Fritz Gjesdal, frisørsmester. • Gunnveig Danielsen • Tove Ingebrigtsen • Margot Ystebø. **SYSTUE:** Rigmor Krogvig, kostymesjef. • Solange Davidsen, syer. • Aase Karin Knudsen, syer. • Elsa Pettersen, syer • Vakanse. **PÅKLEDERE:** Nina Frønsdal • Yngvar Øyen. **BILLETTKONTOR:** Haldis Skjelbred, billettsjef. • Hjørdis Harkestad • Aslaug Monsen • Åse Myking • Gerd L. Nilsen • Solveig Sønnervik. **RESEPSJONSVAKTER:** Haldis Broch • Anne Lisbeth Lindtner • Torunn Lunde • Solveig Storvik. **KANTINE:** Annelise Bakke, bestyrer. • Marie Innvær • Anna Lid • Kirsten Wilhelmsen. **RENGJØRING:** Evy Abrahamsen • Eva Adolfson • Else Marie Jensen • Vigdis Kaland • Henny Krossnes • Olufina Krossnes • Kari Sæle. **VESTIBYLEVAKT:** Svein Stangnes. **GARDEROBE:** Anne Grethe Eidevik • Gudrun Halland • Magnhild Kvicksson • Mary Skogstrand • Ingeborg Thomassen • Evy Aanderaa. **VAKTMESTER:** Heinie Rugaard.